

MUNI
MED

Potřeby člověka a jejich hierarchie

Denisa Macková, Natália Antalová, Ústav zdravotnických věd, LF MU Brno

Tato prezentace je autorským dílem vytvořeným zaměstnanci Masarykovy univerzity. Studenti předmětu mají právo pořídit si kopii prezentace pro potřeby vlastního studia. Jakékoliv další šíření prezentace nebo její části bez svolení Masarykovy univerzity je v rozporu se zákonem.

Potřeby člověka

- Poznatky o základních potřebách tvoří teoretický podklad pro ošetrovatelský proces a jeho aplikaci v nemocnici i domácí péči
- Poznání a pochopení sama sebe a tím uspokojování svých potřeb
- Pochopení potřeb druhých a porozumění příčin jejich chování
- Hodnocení potřeb je základem pro hodnocení nemocného

Potřeba

Vymezuje se jako stav nedostatku nebo nadbytku něčeho, odchylovícího se od životního optima.

V průběhu života se mění z hlediska kvantity i kvality.

Potřeba

- nutnost organismu něco získávat nebo něčeho se zbavit
- stav organismu člověka, který znamená porušení vnitřní rovnováhy nebo nedostatek ve vnějších vztazích osobnosti
- patří mezi aktivačně – motivační vlastnosti osobnosti
- pobízí k vyhledávání určité podmínky nezbytné k životu, popř. vede k vyhýbání se určité podmínce, která je pro život nepříznivá
- je něčím, co lidská bytost nutně potřebuje pro svůj vývoj a život
- lidské potřeby nejsou neměnné, neustále se vyvíjí a kultivují
- každý jedinec vyjadřuje a uspokojuje potřeby svým způsobem (žádoucím-nežádoucím způsobem)

Abraham Maslow

- Americký psycholog (*1908 - †1970)
- představitel humanistické psychologie
- v roce 1943 uvedl svoji slavnou hierarchii potřeb

Maslowova hierarchie potřeb

Nižší potřeby

Fyziologické potřeby

Potřeba bezpečí

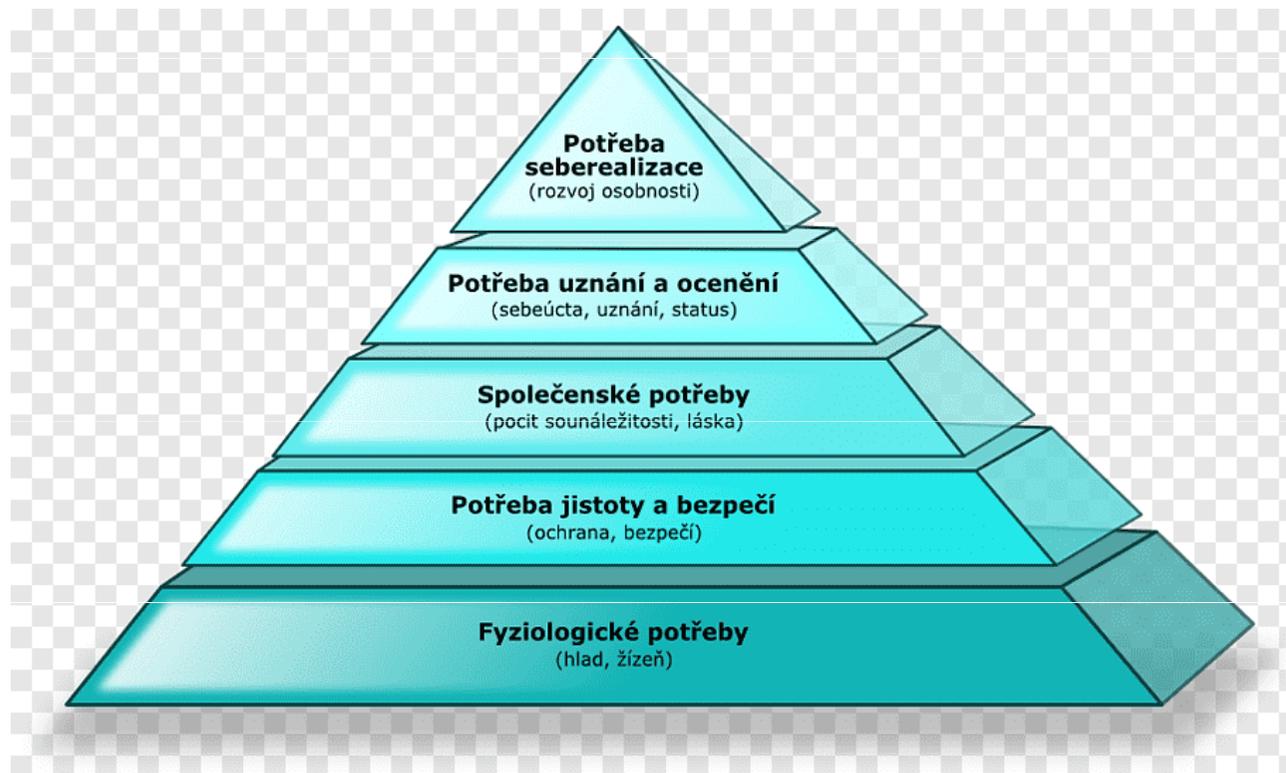
Vyšší potřeby

Potřeba seberealizace

Potřeba uznání

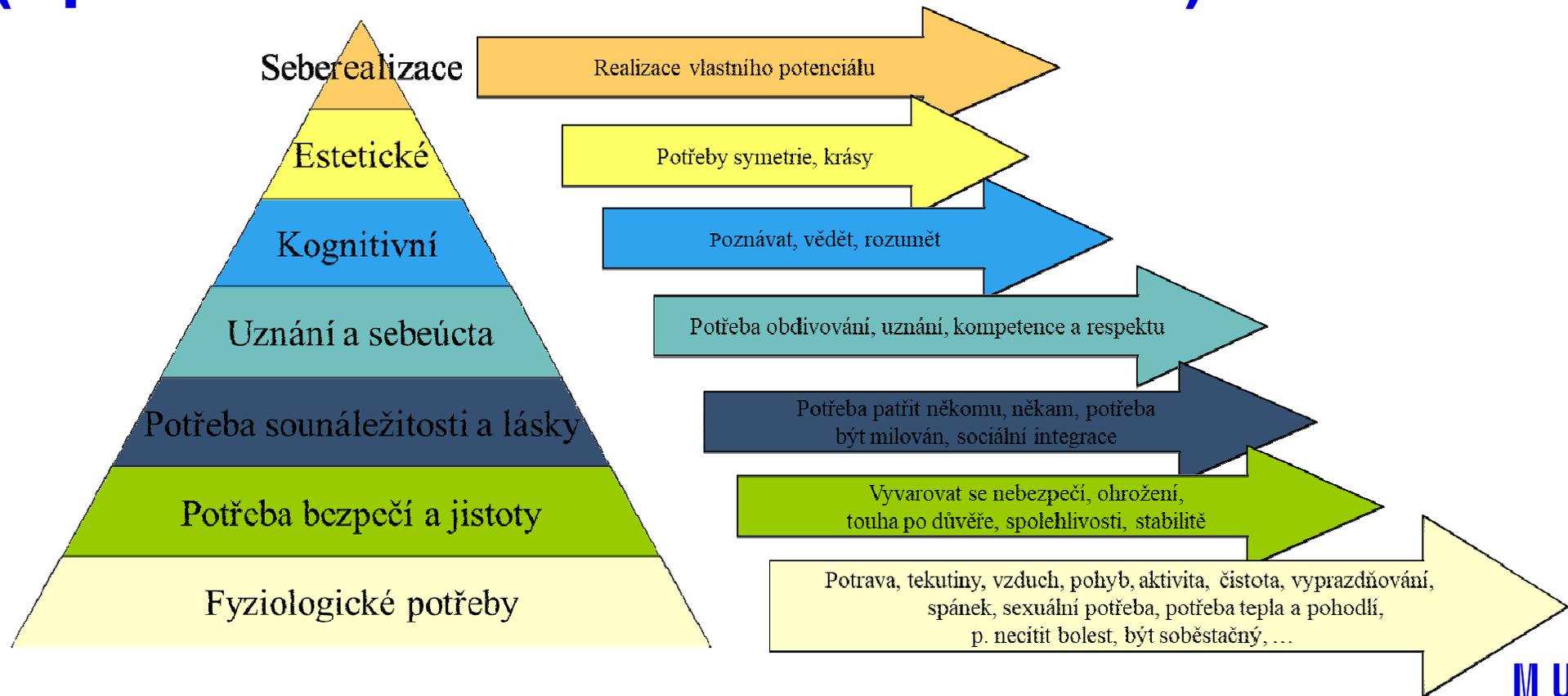
Potřeba sounáležitosti

Maslowova hierarchie potřeb

Maslow's hierarchy of needs Psychology Motivation Croissance biologique, Abraham Maslow, <https://www.pngwing.com/en/free-png-yftcu>

Maslowova hierarchie potřeb (upraveno dle Atkinsonové a kol.)

Hierarchie potřeb dle Maslowa

- Podle Maslowa má každý jedinec individuální systém motivů, který je hierarchicky uspořádán, protože některé z motivů jsou silnější než jiné a některé z těch silných jsou nejsilnější.
- Maslow vidí lidi jako bytosti, které neustále od početí až do smrti rostou a vyvíjejí se.
- Člověk je bytost s potřebami a dosahuje zřídka stavu plnějšiho uspokojení, vyjma krátké doby.
- Splní-li se potřeba, člověk si ji už dále neuvědomuje.
- **Jakmile je jedna potřeba uspokojena, staví se na její místo druhá!**

Dělení potřeb podle obecných kritérií

– Z podstaty člověka:

- Biologické
- Psychické
- Sociální
- Estetické
- Kulturní
- Sebevyjádření
- Duchovní

Dělení potřeb podle obecných kritérií

- **Podle počtu osob, kterých se týkají:**
 - Individuální (*osobní růst, realizace svých snů*)
 - Kolektivní (*potřeba zdrav. a sociální péče dané skupiny lidí, ochrana životního prostředí, pracovního prostředí aj.*)

Dělení potřeb podle obecných kritérií

– Dle obsahu:

- Materiální (*vyjadřují požadavek mít věci ve vlastnictví – dům, auto*)
- Nemateriální (*osobní hierarchie hodnot – potřeba lásky, svobody, žít v souladu se svým svědomím*)

– Z ekonomického pohledu:

- Ekonomické (*mít značkové oblečení, adekvátní ocenění práce, aj.*)
- Neekonomické (*mít dítě*)

Dělení potřeb podle obecných kritérií

– Způsobu vyvolání:

- Hlavní (*potřeby předcházející dalším*)
- Doplnkové (*potřeby podílející se na zlepšování již dříve uspokojených potřeb - př. být úspěšný v práci*)

– Naléhavosti:

- Nezbytné (*zajišťující existenci*)
- Zbytné

Dělení potřeb podle obecných kritérií

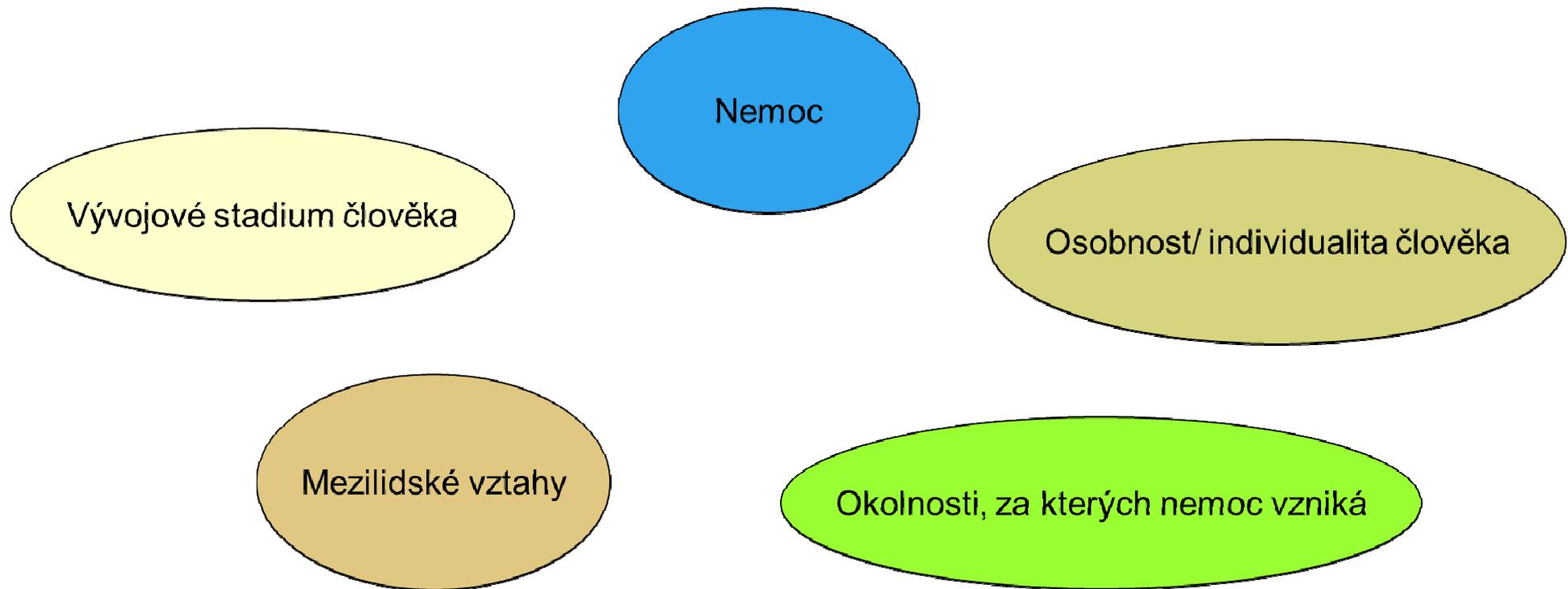
– Četnosti výskytu:

- Trvalé (*denní - jídlo, pití, odpočinek*)
- Občasné (*vznikající s jistou pravidelností – vánoční dárky*)
- Výjimečné (*nepravidelné – oslava výročí svatby*)

– Času:

- Současné (*prožívání současnosti – věnovat se rodině*)
- Budoucí (*složít zkoušku*)

Faktory, které modifikují uspokojování potřeb člověka

Lidské potřeby a jejich uspokojování

- Základní principem moderního ošetrovatelství je systematické zjišťování potřeb, jejich hodnocení a plánované uspokojování jak ve zdraví, tak v nemoci.

Holistické pojetí osobnosti

**Rovina
biologická**

**Rovina
psychologická**

**Rovina
sociální**

Biopsychosociální model nemoci

- Holistický pohled na člověka z hlediska vzájemné interakce:

Somatika

Psychika

**Sociální
prostředí**

- Porucha jedné části se stává poruchou celku!

Změny v chování jedince při nedostatečné saturaci potřeb

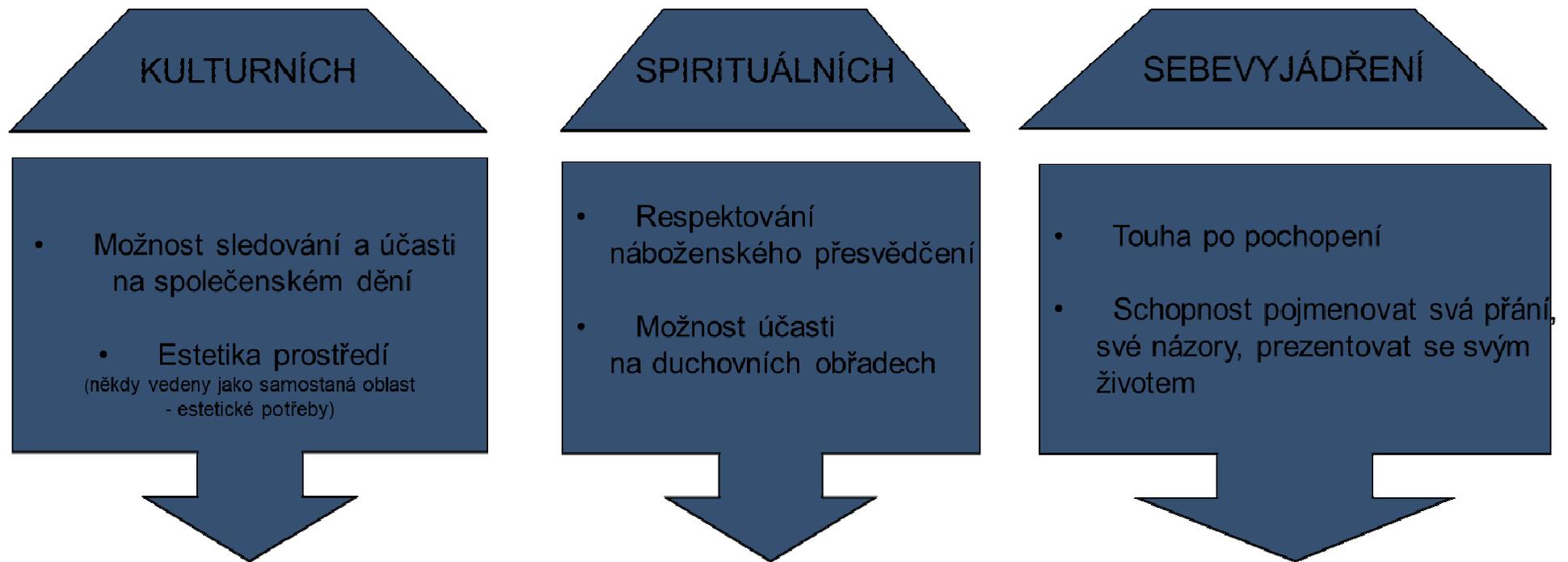
Psychické potíže
*frustrace, neklid, úzkost,
nervozita, nedostatečná
koncentrace*

Somatické potíže
*poruchy v naplnění
základních fyziologických
potřeb (spánek, výživa,
vyprazdňování, aj.)*

Uspokojování potřeb

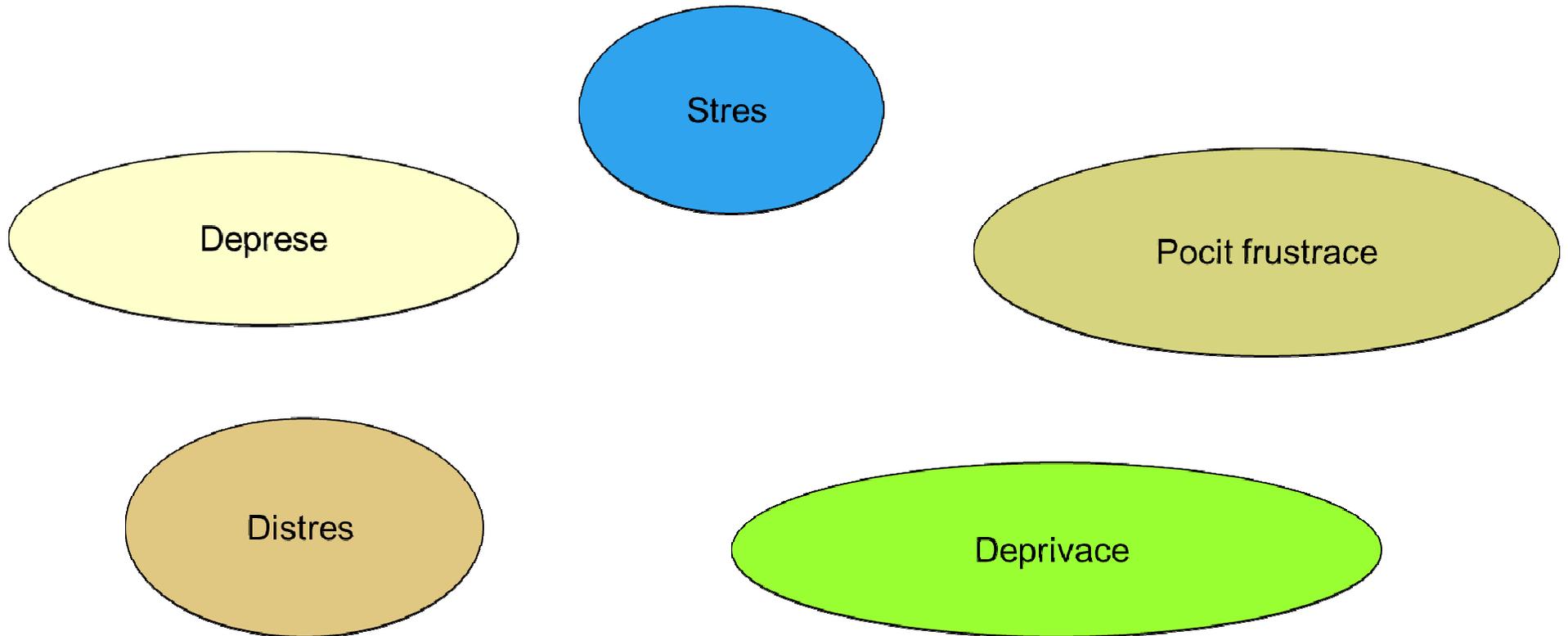
Uspokojování potřeb

Využití v praxi – doplňte:

Potřeba - impuls	Intervence - činnost	Výstup – podoba uspokojení
Potřeba vzduchu		
Pocit hladu		nasycení
Pocit žízně		
Únava	odpočinek	
Bolest		
Ospalost	spánek	
Senzorická deprivace		
Přemíra podnětů		zklidnění

Pocit nenaplněné potřeby může vyústit ve:

Pocit nenaplněné potřeby může vyústit ve:

- **Stres** - soubor reakcí organismu na vnitřní a vnější podněty narušující chod funkcí organismu, zátěž.
- **Distres** - špatná, negativní zátěž spojená s negativním laděním a prožíváním emočních procesů (strach, zklamání, aj.).
- **Pocit frustrace** - organismus je připraven bojovat s problémem, ale neustále naráží na překážky, které následně vedou k pasivitě, nečinnosti, bezmocnému čekání.
- **Deprivace** - déle trvající frustrace, strádání, které může negativně ovlivnit další vývoj jedince.
- **Deprese** - lidé nespokojeni s Q a náplní života, nepříznivý stav, kdy úzkostné reakce mohou vést k tělesnému a duševnímu selhání.

Proces naplnění potřeb ve zdraví

Ve zdraví je každý dospělý jedinec schopen saturovat své základní biologické potřeby bez pomoci druhých

Naplnění vyšších potřeb se odvíjí od:

- schopností
- vědomostí a dovedností jedince
- vzdělání
- sociálního zázemí
- prostředí
- kulturnosti
- úrovně životních cílů a motivací

Proces naplnění potřeb v nemoci

- pro pochopení naplnění potřeb jedince v nemoci je vhodné zmapovat předchozí způsob života a osobnost jedince
- zaměřit se na: pohlaví, věk, vzdělání, prostředí, typ osobnosti, temperament (intro/extro), zralost osobnosti, hierarchie hodnot, zdravotní uvědomění
- vliv předchozího onemocnění - posouzení efektu léčby, formy onemocnění, přístup zdravotníků, dg. a th. zákroky
- projevy osobnosti v nemoci - adaptace:
 - aktivní* - P/K si danou situaci přizpůsobí sobě a svým potřebám,
 - pasivní* - P/K se dané situaci nepřizpůsobí.

Potřeby a ošetřovatelství

- i když se Maslowovy potřeby předkládají v jisté hierarchii, musí je sestry a pacienti seřadit do priorit
- sestra může pomoci nemocnému uspokojit potřebu hned nebo postupuje po částech od jedné k další, případně se věnuje po určitou dobu pouze jedné potřebě
- potřeby vyplývají z ohrožení života

Potřeby nemocného

- u nemocných osob se primární a sekundární potřeby prolínají a vzájemně podmiňují
- stěžejní potřebou je být zbaven co nejdříve nepříjemných příznaků, které s sebou nemoc přináší a být dobře léčen a pečlivě ošetřován
- na uspokojování se může a má podílet sestra
- je třeba získat nemocného ke spolupráci

Potřeby nemocného

- pravidelné a plynulé uspokojování potřeb podmiňuje pocit klidu a štěstí
- opakované a dlouhodobé neuspokojení vede k nesouladu a neshodám, mění chování člověka a poškozuje ho
- nesplnění potřeby zasáhne čas od času každého člověka
- jednotliví lidé se od sebe liší schopností snášet nesoulad skutečností a vlastním přáním
- každý má jinou míru odolnosti

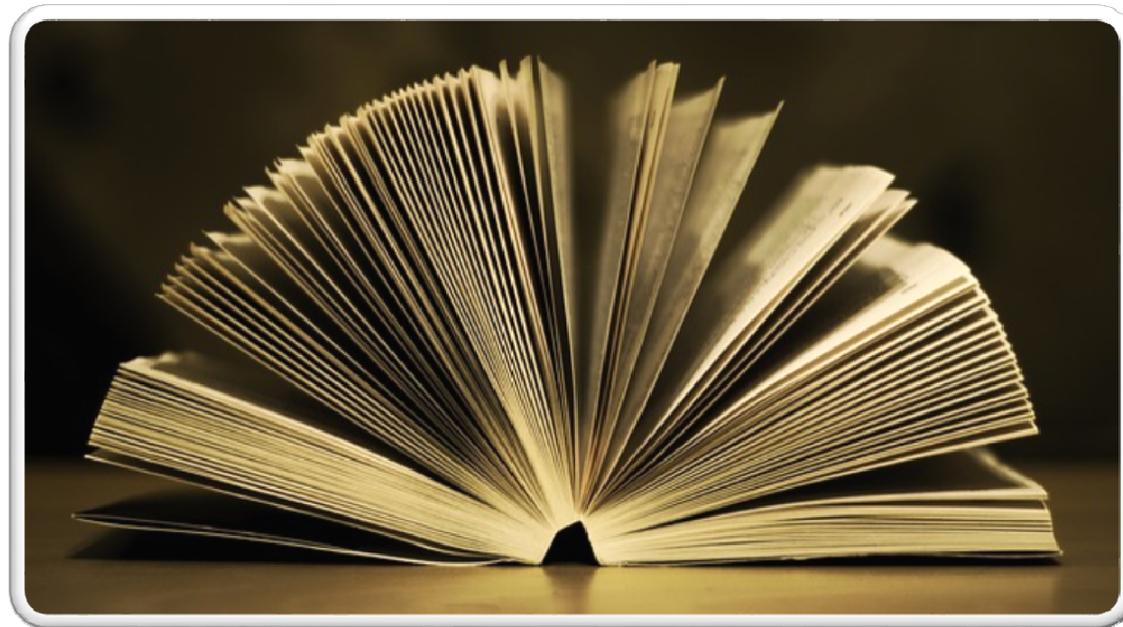
Nemocný potřebuje

- být laskavě přijat a mít možnost získat důvěru ve zdravotnický personál
- ležet v pohodlném a vždy čistém lůžku, upraveném dle jeho stavu
- být stále čistý, upravený a mít k dispozici všechno, co potřebuje k udržení osobní hygieny
- být chráněn před nákazami
- přijímat stravu úměrnou svému onemocnění
- mít zajištěné vhodné ovzduší a naučit se správně ovládat dýchání
- pravidelně se vyprazdňovat

Nemocný potřebuje

- dostatečně se vyspat
- být zbaven bolesti nebo pociťovat její zmírnění
- získat dostatečné a srozumitelné informace o svém zdravotním stavu a průběhu léčby
- být důkladně a šetrně vyšetřen
- být léčen co nejúčelnějšími a nejúčinnějšími způsoby a prostředky
- dostávat včas dávky léků v ordinované formě
- být v kontaktu s rodinou nebo se známými

Doplňující informace (nebudou součástí testu)

Klasifikace potřeb dle Murraye:

- Americký psycholog (*1893 - †1988)
- Viscerogenní (primární)
- Psychogenní (sekundární)
 - Kladné a záporné
 - Manifestní a latentní

Index viscerogenních potřeb dle murraye

A. nedostatky (vedoucí k příjmu)

Potřeba vdechu
Potřeba potravy
Potřeba hmatového
pocitování
Potřeba sexuální
Potřeba laktace

B. tenze (směřující ke zbavení se něčeho)

Potřeba výdechu
Potřeba mikce
Potřeba defekace

C. poškození (vedoucí k odtažení)

Potřeba vyhýbat se noxe
Potřeba vyhýbat se horku
Potřeba vyhýbat se chladu
Potřeba vyhýbat se poškození

Hezbergova dvoufaktorová teorie potřeb

- americký psycholog (*1923 - †2000)
- doplňuje Maslowovu hierarchickou teorii potřeb
- vychází ze zkoumání příčin spokojenosti a nespokojenosti

McClellandova teorie získaných potřeb

- McClelland tvrdí, že lidé mají potřebu něčeho dosáhnout, někam patřit a potřebu moci. Liší se pouze tím, jaký mají vnitřní žebříček priorit těchto potřeb.
- **Achiever** - má tendenci excelovat a oceňuje časté potvrzování toho, jak je dobrý. Vyhýbá se riziku, ze kterého není patrný zisk, nebo kde je pravděpodobnost neúspěchu příliš vysoká.
- **Affiliation seeker** - ten, který chce hlavně někam patřit - má tendenci vyhledávat zejména harmonické vztahy s ostatními lidmi. Jsou konformní. Vyhledávají spíše souhlas, než uznání.
- **Power seeker** - ten, který má silnou potřebu moci - má tendenci k síle a moci, a to buď kvůli ovládnutí lidí nebo kvůli dosažení cíle. Nevyhledává ani uznání, ani ocenění, stačí mu pouze souhlasná dohoda.

Literatura a zdroje

- Trachtová, E. a kol.: Potřeby nemocného v ošetrovatelském procesu. Brno, IDVPZ 2013.
- Šamánková, M.: Lidské potřeby ve zdraví a nemoci. Praha: Grada, 2011.
- Atkinson, R.L. a kol.: Psychologie. Praha, Portál 2003.

Děkuji za pozornost!

**MASARYKOVA
UNIVERZITA**